

ЛІНГВОКОГНІТИВНИЙ ПІДХІД ДО ВИВЧЕННЯ ІНШОМОВНОГО ПУБЛІЦИСТИЧНОГО ІНТЕРВ'Ю

Саламатіна О. О. – кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов МНАУ

Однією із суттєвих ознак сучасної лінгвістики є актуалізація у ній когнітивного підходу в дослідженні мовних явищ, структур і процесів. У працях із різних галузей мовознавства простежується певний відхід від описовості, дискриптивізму, структуралізму, формалізму в напрямі когнітивної, тобто антропоцентричної методології [4, с. 98].

Серед дисциплін, що виникли на межі з лінгвістикою, постали психолінгвістика, етнолінгвістика, соціолінгвістика, когнітивна лінгвістика та лінгвокультурологія. Це вплинуло і на саму лінгвістику: в ній відбулася заміна ціннісних орієнтацій, намітилося прагнення до вивчення мисленневих процесів та суспільно важливих дій людини, отже, лінгвістика гуманізувалася [5, с. 10].

Вчені традиційного напрямку здійснили величезну роботу, спрямовану на збір матеріалу, який сам по собі мав лінгвістичну цінність і потребу для адекватного опису мови як такої. На відміну від них, когнітивісти [2; 3; 4; 5] запропонували оригінальні зразки власне мовного аналізу форм та конструкцій, яскраво продемонструвавши, як працює інтелект і розум не лише окремо взятої мовної спільноти, але й окремо взятого її представника. Цей підхід, по суті справи, слугував перегляду мети та завдань теоретичної лінгвістики і визначення її об'єкта – мови.

В останні десятиліття предметом аналізу сучасної когнітивної наукової парадигми все частіше стають дискурси

засобів масової інформації, найяскравішим прикладом яких вважається інтерв'ю. Звісно, що як і в лінгвістиці в цілому, когнітивний підхід під час аналізу інтерв'ю преси не є загальноприйнятим. Дуже багато розвідок спираються на суто таксономічний підхід, за якого елементи текстів інтерв'ю реєструються, класифікуються та проходять статистичну обробку без спроб пояснення того, чому інтерв'ю (і це, і взагалі будь-яке) будується саме так, а не інакше. Між тим, якщо орієнтуватися на функціональний підхід, тобто намагатися пояснити спостережувані явища, то під час дослідження сучасного іншомовного публіцистичного інтерв'ю у принципі неможливо залишитися у рамках лише внутрішньомовних координат. Не можна уникнути виходу до *«екстралінгвістичної»* сфери та пошуку когнітивних, культурних і соціальних пояснень. Два останніх типи пояснень обов'язково зводяться до першого, оскільки культурні та соціальні чинники не можуть впливати на інтерв'ю інакше, ніж за допомогою когнітивної системи мовця [2, с. 127].

Комунікативні інтенції, соціально-рольові та комунікативно-рольові характеристики, соціально-психологічні риси інтерв'юера і респондента визначають функціонально-структурну та змістову специфіку інтерв'ю сучасної іншомовної преси, які, з одного боку, звернені до зовнішньої ситуації комунікації, а з іншого – до когнітивної, ментальної сфери комунікантів [3, с. 37].

У межах сучасної наукової парадигми вважається за доцільне визначити текст інтерв'ю сучасної іншомовної преси як вторинний, похідний від дискурсу реальної розмови інтерв'юера та респондента, тобто продукт дискурсивної діяльності, як джерело інформації про дискурс, як базова одиниця дискурсу, де знаходить своє відображення результат дискурсивного мислення, хід думок, їх послідовність та зв'язність ідей [6, с. 22]. Під інтерв'ю, яке ґрунтується на безпосередній взаємодії його учасників, мають на увазі саме когнітивний процес, пов'язаний з

реальним мовленням, творенням мовленнєвого твору, текст є кінцевим результатом процесу мовленнєвої діяльності, що набирає певної закінченої (та зафіксованої) форми [3, с. 35]. Таке протиставлення реального мовлення його результату допомагає зрозуміти те, коли саме текст іншомовного інтерв'ю може трактуватися як дискурс: тоді, коли він реально сприймається і потрапляє до свідомості читача.

Сучасне публіцистичне інтерв'ю дає уявлення про цілісний фрагмент дійсності, дозволяючи не лише співвідносити його структурні характеристики зі специфічними умовами його створення, але й досліджувати проблеми організації інформації, взаємодію зі знаннями, що складають досвід комунікантів з точки зору її обумовленості текстуальними і контекстуальними (когнітивними, соціокультурними) особливостями процесу комунікації. Отже, під час аналізу інтерв'ю сучасної іншомовної преси слід протиставити, з одного боку, питання про те, на вирішення яких соціальних завдань спрямовані операції зі знаннями у різних текстах цього жанру, а з іншого – як саме оперують зі знаннями у процесах інтеракціонального спілкування; як розподіляється інформація в тексті, які мовні засоби беруть участь у цьому розподілі та профілюванні, тобто акцентуації тієї чи іншої інформації, а також у фокусуванні уваги на тих чи інших аспектах інформації. Нова когнітивна парадигма акцентує однакову важливість адресанта й адресата для створення інтерв'ю сучасної преси, отже, когнітивний підхід до вивчення іншомовних публіцистичних інтерв'ю повністю відповідає сучасній антропоцентричній науковій парадигмі, зосереджуючи увагу на суб'єкті (мовці) [7, с. 110].

У будь-якому інтерв'ю наявні такі комуніканти: адресант (колективний автор, який включає інтерв'юера та респондента) і адресат (читач). Когнітивний аналіз дозволяє трактувати їх як осіб діючих, активно сприймаючих та продукуючих інформацію; таких, які керуються у своїй мисленнєвій діяльності певними схемами, програмами,

планами і стратегіями. Мовленнєві стратегії у новій парадигмі постають як когнітивні процеси, за допомогою яких респондент та інтерв'юер співвідносять свої прагматичні цілі з їх мовним вираженням [1, с. 110].

Когнітивний підхід створює можливості визначити й відокремити одну від одної структури збереження мовної та немовної інформації у загальній структурі пам'яті, розмежувати індивідуальні та системні характеристики мовної компетенції інтерв'юера і респондента й пояснити конкретні прояви в мовленнєвих актах індивідуальних особливостей структур збереження позамовної інформації в пам'яті мовців зв'язком і залежністю вербальної форми їх текстового представлення від системи певної мови й культурологічних особливостей її використання в окремих актах комунікації. Тим самим когнітивний підхід до мовних досліджень характеризується не лише новими настановчо-пізнавальними принципами, а й *«новою реальністю»* для відбиття й пояснення картини світу.

Література:

1. Безугла Л. Р. Дискурс як когнітивно-комунікативний феномен : монографія / Безугла Л. Р. – Харків : Константа, 2005. – 356 с.
2. Кибрик А. А. Когнитивные исследования по дискурсу / А. А. Кибрик // Вопросы языкознания. – 1994. – № 5. – С. 126–139.
3. Кубрякова Е. С. Начальные этапы становления когнитивизма : Лингвистика – психология – когнитивная наука / Е. С. Кубрякова // Вопросы языкознания. – 1994. – № 4. – С. 34–47.
4. Кусько К. Я. Лингвистика текста та її когнітивний потенціал / К. Я. Кусько // Іноземна філологія. – 1999. – № 111. – С. 98–102.
5. Маслова В. А. Когнитивная лингвистика / Маслова В. А. – Мн. : ТетраСистемс, 2004. – 256 с.

6. Felix S. W. Kognitive linguistik. Repräsentation und Prozesse / Felix S. W., Habel C., Rickheit G. – Opladen : Westdt. Verl., 2004. – 320 S.

7. Schwarz M. Einführung in die kognitive Linguistik / Schwarz M. – Tübingen, Basel : Francke, 1992. – 478 S.

УДК 811.111:821.161.2

ВИДИ ТА ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ

Тішечкіна К. В. – кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов МНАУ

У наш час бурхливого розвитку взаємовідносин України з іншими державами необхідність вивчення іноземних мов не викликає сумніву. Тому вивченню іноземних мов приділяється особлива увага у всіх навчальних закладах. І питання щодо видів перекладу та можливих проблем, що виникають під час перекладу, набувають актуальності.

Переклад - один із найважливіших шляхів взаємодії національних культур, дієвий спосіб міжкультурної комунікації. Мета будь-якого перекладу - донести до читача, який не володіє мовою оригіналу, і ближче ознайомити його з відповідним текстом.

Спочатку існував лише усний переклад, пізніше його почали записувати. Окрім усного та письмового видів перекладу, також можна виділити художній і спеціальний переклади; синхронний та послідовний; машинний і переклад, здійснюваний людиною, окремо виступає опосередкований переклад (здійснений не з оригіналу, мовою якого перекладач не володіє, а з посередника перекладу цього тексту на третю мову).

За змістом виділяють такі основні різновиди перекладу: